

Stalo se již tradicí, že říjnové číslo časopisu Chemické listy je za finanční podpory Ministerstva životního prostředí ČR věnováno vztahu chemie a životního prostředí a zejména možnostem chemie při tvorbě a ochraně životního prostředí.

REACH – nová strategie EU v oblasti chemických látek

REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) je nový, možno říci průlomový systém nakládání s chemickými látkami, jehož příprava probíhá v Evropské unii již tři roky a spěje do své závěrečné fáze přípravou Nařízení Evropské Rady a Evropského Parlamentu. Toto Nařízení nahradí dosud platné právní úpravy a bude mít významný dopad na všechny členské země, tedy i na ČR.

Příprava nové právní úpravy začala zveřejněním ideového návrhu Evropské Komise v tzv. Bílé knize v únoru 2001 a byla motivovaná alarmujícím faktem, že společnost má k dispozici dostatečné informace o nebezpečných vlastnostech necelých 10% látek (z celkového počtu ca 120 tisíc), které jsou na celém světě uváděny do oběhu. REACH sjednocuje přístup k „novým“ i „existujícím“ látkám, přičemž povinnost shromáždit potřebná data a zodpovědnost za jejich kvalitu je uložena průmyslovému sektoru, který látky produkuje a uvádí na trh (proces registrace). Po vyhodnocení získaných dat budou látky, které jsou z hlediska ochrany lidského zdraví a životního prostředí nejnebezpečnější – v první řadě karcinogeny, mutageny a látky toxické pro reprodukci a dále látky persistentní a bioakumulativní – budou používány pouze tak, aby existující rizika byla minimalizována (režim autorizace). Jejich používání bude postupně omezováno a bude stimulováno hledání vhodných alternativ. Současně ovšem REACH má zajistit, aby průmysl členských zemí byl trvale konkurenceschopný ve světovém měřítku.

Příprava prvního návrhu Nařízení trvala téměř dva roky. Tento návrh byl podroben internetové diskusi od 7. května do 10. července 2003. V tomto období Komise shromáždila přes 6 tisíc připomínek a komentářů, jejichž vyhodnocení trvalo více než 3 měsíce. Názory jednotlivých složek společnosti se přitom výrazně lišily, stejně jako názory jednotlivých členských zemí. Stojí za zmínku, že diskuse se aktivně účastnily subjekty mimo EU, zejména soukromý sektor v USA, Japonsku a dalších zemí OECD.

Dne 29. října 2003 publikovala Evropská Komise druhý návrh Nařízení, ve které došlo k řadě změn, zejména:

- významné zjednodušení požadavků na výrobce a dovozce při posuzování chemické bezpečnosti a vypracování „bezpečnostní zprávy“ a z toho plynoucí snížení nákladů pro zpracovatele,
- polymery se nebudou registrovat ani posuzovat,
- registrace meziproduktů se zjednodušuje,
- zjednodušuje se registrace látek vyráběných v množstvích 1–10 tun/rok,
- posílení autorizace se specifickými požadavky a náhradními plány v případech se socio-ekonomickými dopady,
- redukce administrace REACH
- větší právní jistota pro výrobce (ochrana dat, výjimky pro výzkum a vývoj),

– zjednodušení registrace látek ve výrobcích.

Komise také zpracovala rozsáhlou studii ekonomických dopadů na průmyslový sektor. Výsledky této studie ukázaly, že reálné náklady na plnění povinností uložených ve druhém návrhu Nařízení se budou pohybovat v rozmezí 2,8–5,2 mld € (odhad nákladů podle 1. návrhu činil 12,6 mld €). V řadě členských zemí, včetně ČR, byly provedeny obdobné studie. Výsledky hodnocení ekonomických dopadů na chemický průmysl v ČR jsou publikovány na webové stránce ministerstva průmyslu a obchodu. V současné době jsou dokončovány dopadové studie v dalších členských zemích. Koncem října 2004 se vyhodnocením získaných údajů bude zabývat konference pořádaná předsedající zemí v Haagu.

V listopadu 2003 byla Komisi ustavena ad-hoc pracovní skupina, jejímž úkolem je dopracovat návrh Nařízení. ČR je zastoupena společnou delegací ministerstva životního prostředí a ministerstva průmyslu a kromě aktivní účasti na zasedáních skupiny vede řadu bilaterálních diskusí s delegací členských zemí. Pod nizozemským předsednictvím se do konce roku 2004 uskuteční šest schůzek této pracovní skupiny. Pracovní plán je jasně formulován – dokončit diskusi návrhu a připravit jej k předložení Evropskému parlamentu. Nizozemské předsednictvo však již na červencovém zasedání vyloučilo možnost předložení návrhu během svého funkčního období, tj. do konce roku. Toto rozhodnutí není nijak překvapivé, neboť po červnových volbách došlo jak v Komisi, tak v parlamentu k zásadním změnám.

Komise nicméně stanovila „referenční datum“ nabytí účinnosti Nařízení na květen 2006. Jakkoliv se tento termín jeví, mírně řečeno, jako příliš optimistický, jeho stanovení je členskými státy považováno za účelné. Především proto, že navrhované Nařízení, které nahradí dosavadních 40 směrnic a nařízení, nemá v návrhu žádné přechodné období a kompetentní orgány členských států se už nyní musí připravit na jeho implementaci.

Na národní úrovni se problematikou REACH zabývá mezirezortní komise chemické bezpečnosti, která vedle zástupců ministerstev sdružuje i zástupce průmyslového sektoru a nevládních organizací. V rámci konference „Průmyslová toxikologie a ekotoxikologie 2004“ konané v Koutech nad Desnou 17. – 21. 5. 2004 byl problematice REACH věnován celodenní diskusní blok, kterého se zúčastnila zástupkyně Komise. Ministerstvo průmyslu a obchodu připravuje monotematický seminář na listopad 2004. Doufám, že tato stručná informace vzbudí zájem u nejširší odborné veřejnosti.

Karel Bláha
odbor environmentálních rizik,
Ministerstvo životního prostředí, Praha